

Energiebeleidsnotitie Gemeente Krimpen aan den IJssel 2008-2012

definitief

In opdracht van Gemeente Krimpen aan den IJssel
Opgesteld door MWH B.V. i.s.m. BuildDesk Benelux B.V.
Projectnummer M07A0310
Documentnaam F:\Data\project\Milz07\M07A0310\Eindrapport 27 mei\Energiebeleidsnotitie
definitief 27 mei 2008.doc
Datum 27 mei 2008

Postadres
Postbus 270
2600 AG DELFT
Nederland
T +31(0)15 7512300
F +31(0)15 2625365

Bezoekadres
Delftechpark 9
2628 XJ DELFT
Nederland
www.mwhglobal.nl

KVK Haaglanden 27 18 43 23
ING Bank Delft 65 93 74 331
IBAN NL 63 ING B 0659 374331/BIC INGBNL2A
MWH is ISO9001:2000 en VCA** gecertificeerd

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Achtergronden energiebeleid	7
3	Stand van zaken	9
4	Visie en strategie	13
5	Doelen en activiteiten per thema	15
5.1	Algemeen energiebeleid: organisatie en communicatie	15
5.2	Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop	18
5.3	Woningen	21
5.4	Utiliteitsgebouwen	24
5.5	Bedrijven	26
5.6	Verkeer en Vervoer	28
5.7	Grootschalige Duurzame Energie-opties	30
6	Uitvoeringsprogramma	31
7	Financiële en personele consequenties	35

Bijlagen:

- Bijlage 1: Specifieke afspraken uit het 'Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007 – 2011'
- Bijlage 2: Voorbeeld Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen
- Bijlage 3: Aanzet praktische richtlijn

1 Inleiding

Waarom een energiebeleidsnotitie?

Deze notitie beschrijft de doelstellingen en activiteiten van gemeente Krimpen aan den IJssel op het gebied van energiebesparing en duurzame energiebronnen voor de periode 2008-2012. Door uitvoering ervan draagt de gemeente bij aan vermindering van de uitstoot van het broeikasgas kooldioxide (CO₂). Hiermee geeft de gemeente invulling aan haar maatschappelijke verantwoordelijkheid in het beperken van milieuhinder en het vergroten van de leefbaarheid.

Parallel aan deze energiebeleidsnotitie is de duurzaamheidsvisie 2008-2012 voor de gemeente Krimpen aan den IJssel opgesteld. In dit document is het gemeentelijk beleid opgenomen met betrekking tot diverse duurzaamheidsaspecten. Ook energie is een onderdeel van deze duurzaamheidsvisie. Deze energiebeleidsnotitie is een verdere uitwerking van het energieaspect uit de duurzaamheidsvisie.

Totstandkoming

De energiebeleidsnotitie is tot stand gekomen na ondermeer:

- bijna 10 gesprekken met betrokkenen van binnen- en buiten de gemeentelijke organisatie (november 2007; DCMR, woningcorporatie QuaWonen, TBK, Stadsregio Rotterdam en het Milieuplatform);
- een werksessie gedurende één dagdeel met ruim 30 aanwezigen, waaronder 3 wethouders en vier mensen van buiten de gemeentelijke organisatie (januari 2008);
- twee plenaire besprekingen van concept-notities (maart/april 2008).

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de *(inter)nationale achtergronden* van energiebeleid.

De *stand van zaken in Krimpen aan den IJssel* staat beschreven in hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 4 beschrijft de *visie en strategie*.

Hoofdstuk 5 bevat de *doelstellingen en activiteiten*.

De *financiële en personele consequenties* staan beschreven in hoofdstuk 6.

2 Achtergronden energiebeleid

Waarom energiebeleid?

Fossiele energiebronnen (steenkool, aardolie, aardgas) worden steeds schaarser. Dit is ondermeer te merken aan de stijgende olieprijs. Daarnaast komt het overgrote deel van de fossiele energiebronnen uit politiek instabiele regio's, hetgeen de leveringszekerheid beïnvloedt.

Het belangrijkste echter zijn de negatieve effecten die gepaard gaan met de winning, transport, verwerking en verbranding van fossiele energiebronnen. De verbranding draagt bij aan het broeikas effect, de verzuring en de fijn stof-problematiek.

Figuur 1.1: Impressie negatieve effecten fossiele energiebronnen (linksboven olieramp op zee, rechtsboven scheurvorming als gevolg van aardgaswinning, linksonder landschapsvernietiging door steenkoolwinning, rechtsonder luchtverontreiniging van elektriciteitscentrale)¹

Hoe energiebeleid?

Bij het terugbrengen van het gebruik van fossiele energiebronnen hanteren we *Trias Energetica*. Dit is een veel gebruikte prioriteitsvolgorde bij het kiezen van maatregelen:

- Stap 1: *Beperken* van energiegebruik, bijvoorbeeld door goede warmte-isolatie.
- Stap 2: Voor de resterende behoefte zoveel mogelijk *duurzame energiebronnen* inzetten: verantwoorde biomassa, warmte/koude-opslag, aardwarmte, wind, water, zon.
- Stap 3: *Efficiënt* gebruikmaken van fossiele energiebronnen indien stap 2 niet volstaat. Bijvoorbeeld door optimaal gebruik te maken van hoogrendement CV-ketels of warmte/kracht-installaties (= elektriciteit opwekken en vrijkomende warmte benutten).

¹ Bronnen: http://www.nrc.nl/buitenland/article851094.ece/Zuid-Korea_kampt_met_olieramp; www.scheurennietzeuren.nl; http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/05/Coal_mine_Wyoming.jpg; [http://www.eonbenlux.com/eonwww/publishing.nsf/AttachmentsByTitle/Zijaaanzicht+van+de+nieuwe+MPP3+centrale.jpg/\\$FILE/Zijaaanzicht+van+de+nieuwe+MPP3+centrale.jpg](http://www.eonbenlux.com/eonwww/publishing.nsf/AttachmentsByTitle/Zijaaanzicht+van+de+nieuwe+MPP3+centrale.jpg/$FILE/Zijaaanzicht+van+de+nieuwe+MPP3+centrale.jpg)

Regeerakkoord

De prioriteitsvolgorde Trias Energetica komt terug in de doelstellingen uit het Regeerakkoord van Kabinet Balkenende IV (2007). De doelstelling is 30% vermindering van de CO₂-uitstoot in 2020 ten opzichte van 1990, te realiseren door onder andere:

- 2% energiebesparing per jaar;
- 20% dekking van de energiebehoefte in 2020 uit duurzame energiebronnen;
- het gebruik van efficiënte technieken met fossiele brandstoffen;
- CO₂-afvang en -opslag in de bodem.

Bestuursakkoord

Om de Rijksdoelen te bereiken zijn in het najaar van 2007 bestuursakkoorden gesloten met de woningbouwcorporaties, het bedrijfsleven en de gemeenten. In het bestuursakkoord met de gemeenten (namens de gemeenten ondertekend door VNG) worden de inspanningen genoemd die Rijk en de gemeenten in de periode 2007-2011 moeten leveren (zie bijlage 1).

Belangrijke punten voor de gemeenten zijn:

- *Gemeenten nemen het voortouw*, onder andere in de vorm van energielabeling van eigen gebouwen in 2009, deelname aan de Taskforce Verlichting, 75% duurzaam inkopen in 2010 en 100% in 2015;
- *Gemeenten stimuleren energiebesparing* door middel van voorlichtingscampagnes, prestatieafspraken met woningcorporaties en projectontwikkelaars, ondertekenen van Meerjarenafspraken energie-efficiëntie (MJA)², energie prioriteit geven bij periodieke bedrijfscontroles;
- *Gemeenten stimuleren duurzame energiebronnen* door te streven naar een verdubbeling van windenergie op land in 2011, ruimte te bieden in bestemmingsplannen en voortvarende vergunningverlening.

het

Het Rijk scherpt de komende jaren de energieprestatie-eisen voor nieuwbouwwoningen aan. In 2008 is de energieprestatie-coëfficiënt (EPC) voor nieuwbouwwoningen 0,8, in 2011 is de EPC 0,6, en in 2015 verder verlaagd tot 0,4.

Daarnaast zorgt het Rijk voor:

- een stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid;
- een ondersteuningsprogramma voor duurzaam inkopen;
- ondersteuning bij proefprojecten met extreem zuinige wagenparken.

² Dit zijn vrijwillige afspraken tussen de Rijksoverheid en brancheorganisaties om energiebesparing te realiseren. Indien MJA-bedrijven deze niet nakomen, dient de overheid deze af te dwingen via het verplichtende spoor van de Wet milieubeheer.

3 Stand van zaken

In dit hoofdstuk wordt de huidige stand van zaken op energiegebied in Krimpen aan den IJssel besproken.

Energiebeleid

In de periode 2003-2007 is geen specifiek energiebeleid opgesteld. Wel heeft de gemeenteraad besloten om in 2007 eenmalig een extra (financiële) impuls te geven aan energiebeleid. In het kader van dat besluit is deze energiebeleidsnotitie opgesteld.

Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop

Binnen de gemeentelijke gebouwen en voorzieningen kan de voorbeeldrol van de gemeente optimaal tot uitdrukking worden gebracht. Daarnaast beschikt de gemeente als eigenaar, investeerder en beheerder over alle sturingsmogelijkheden.

Het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is goed gestructureerd qua planning en budget. Bij verbouw en renovatie wordt uitgegaan van de eisen uit Bouwbesluit. Bij vervanging in gemeentelijke gebouwen valt standaard de keuze op hoog rendement-ketels, bewegingsdetectie, enzovoorts. Daarbij wordt uitgegaan van een acceptabele terugverdiëntijd van 6-7 jaar. Deze terugverdiëntijd wordt gehanteerd sinds het begin van de gemeentelijke energiebesparingsaanpak in 1997. Destijds is een energiebesparing van 30-40% gerealiseerd. Een aantal grote gemeentelijke gebouwen dient per 1 januari 2009 voorzien te zijn van een energiecertificaat.³

Voor de gemeentelijke gebouwen wordt al jaren groene stroom ingekocht. De regio heeft gezamenlijk een Europese aanbesteding gedaan m.b.t. het gascontract (grijs gas).

Tijdens een symposium is gekeken naar mogelijkheden voor een schoner wagenpark op aardgas. Het lijkt niet uitvoerbaar, omdat het dichtstbijzijnde aardgasvulpunt in Rotterdam-Zuid te vinden is; te ver van Krimpen aan den IJssel. Wellicht zullen in de toekomst vulpunten voor aardgas en/of biobrandstof dichterbij komen.

De gemeente heeft een relatief klein wagenpark en dit wordt binnenkort verder afgebouwd (van 15 naar 12). Het effect van een schoner wagenpark lijkt daarom gering te zijn. Wel wordt gebruik gemaakt van biologisch afbreekbare hydraulische olie. Door op kleine dingen te letten valt er toch nog heel wat te bereiken.

Voor openbare verlichting is beleid opgesteld om uit te gaan van energiezuinige armaturen. Bij verkeersregelinstallaties wordt bij vervanging nog geen LED-verlichting toegepast.

Voor energiemonitoring van de gemeentelijke aansluitingen is geen beleid opgesteld, maar er vinden wel diverse acties plaats. Energiemonitoring van de grootverbruikers vindt maandelijks plaats, van de kleinverbruikers jaarlijks. De gegevens worden d.m.v. grafieken inzichtelijk gemaakt en bij onregelmatigheden wordt naar een oorzaak gezocht. Vaak worden deze onregelmatigheden veroorzaakt doordat het energiebedrijf werkt met geschatte verbruiken en er af en toe correcties

³ Deze verplichting vloeit voort uit de Europese energieprestatierichtlijn voor gebouwen (EPBD).

plaatsvinden wanneer de daadwerkelijke meterstand is opgenomen. In de zomer van 2007 zijn van ruim 200 kleinverbruikers (o.a. pompgemalen) de meterstand opgenomen.

In alle gemeentelijke contracten is een milieuparagraaf opgenomen. Vanaf 1993 zijn er onder de noemer Krimpens Interne Milieuzorg (KIM) veel maatregelen getroffen, zoals het vervangen van armaturen, energiezuinige apparaten, vervangen ketels, enzovoorts. Dit duurde tot 2000/2001.

De gemeente vindt dat zij een voorbeeldfunctie heeft, maar hanteert nog geen algemeen duurzaam inkopen beleid. Wel vinden ad hoc diverse activiteiten plaats met betrekking tot duurzaam inkopen. Na een geplande reorganisatie binnen de gemeente zullen inkoop en aanbesteding waarschijnlijk meer centraal worden geregeld.

Woningen

In het milieubeleidsplan is afgesproken dat in de nieuwbouw uitgegaan wordt van 10% scherpere energie-eisen ten opzichte van het Bouwbesluit. Deze doelstelling is niet verder uitgewerkt (bijvoorbeeld in een energiebeleidsplan) en in de praktijk niet altijd gehanteerd in projecten.

Hoe dan ook zijn meerdere projecten gerealiseerd die goed scoorden op het gebied van duurzaam bouwen (bijvoorbeeld binnen Lansingh-Zuid). In het project Lijsterstraat wordt gestreefd naar energieneutrale woningen (in de praktijk zullen waarschijnlijk woningen worden gerealiseerd met een EPC van 0,4).

In de periode van 1996 tot 2004 heeft Krimpen zich aangesloten bij het Regionale Duurzaam Bouwen Convenant. Vanuit de Stadsregio is dit opgestart. Krimpen aan den IJssel heeft tot 2005 gewerkt met de maatregelenlijst uit dit convenant.

Het Technisch Bureau in de Krimpenerwaard (TBK) toetst de EPC bij nieuwbouwwoningen in de Krimpenerwaard. Daarnaast houdt zij beperkt toezicht op de bouwplaats. Hierdoor is nauwelijks na te gaan of energiematregelen (spouwisolatie, warmteterugwinning) goed worden uitgevoerd. TBK stelt dat het binnen het beperkte toezichtbudget al moeite genoeg kost om bouwers te houden aan de minimale eisen uit het Bouwbesluit.

TBK en de Dienst Openbare Werken dragen zorg voor aanleg, beheer en onderhoud van infrastructurele voorzieningen. Daarbij wordt gelet op het gebruik van minder-milieubelastende materialen; bijvoorbeeld PVC-pijpen van gerecycled materiaal. Er is (nog) geen concrete lijst met duurzame materialen opgesteld, maar de medewerkers hebben de benodigde kennis over de mogelijkheden van duurzame materialen.

Bedrijven

De vergunningverlening en de handhaving in het kader van de Wet milieubeheer wordt uitgevoerd door de DCMR en is volgens de VROM-inspectie op adequaat niveau. Alle relevante bedrijven beschikken over een milieuzorgsysteem.

Preventie bij Bedrijven⁴ wordt bij vergunningverlening en handhaving door DCMR beperkt meegenomen. Afvalpreventie is vanuit de DCMR nauwelijks een aandachtspunt. Het wordt wel gestimuleerd vanuit brancheverenigingen, maar de afvalvoorschriften in de vergunning richten zich uitsluitend op afvalscheiding en -registratie. In het Werkplan 2008 van DCMR is opgenomen dat de onderwerpen energiebesparing en vervoermanagement meer aandacht krijgen.

Verkeer en Vervoer

In Krimpen aan den IJssel zijn geen bedrijven die (vanuit milieuwetgeving) verplicht kunnen worden een vervoermanagementplan op te stellen. Het bedrijf Hollandia is benaderd voor een project van DCMR op dit gebied, maar had op dat moment geen interesse. IHC Merwede Krimpen Shipyard, het op één na grootste bedrijf in Krimpen, is niet benaderd voor het project.

Begin 2008 heeft gemeente Krimpen aan den IJssel met de Stadsregio afgesproken meer te gaan doen aan vervoermanagement.

Er is een fietsrouteplan voor Krimpen opgesteld. Na vaststelling in 2008 dient hiervoor een uitvoeringsprogramma te worden gemaakt. Door het verbeteren van fietsroutes en voorzieningen probeert de gemeente het fietsgebruik te stimuleren.

Daarnaast stimuleert de gemeente het gebruik van het openbaar vervoer. Recent is een proefproject gehouden met goedkoop openbaar vervoer. Wat betreft de Waterbus: sinds 2003 beschikt de gemeente over een aanlegsteiger voor deze openbaar vervoervoorziening. Er is helaas nog onvoldoende busvervoer dat aansluit op de Waterbus.

Grootschalige duurzame energie-opties

In 2003 is de haalbaarheid onderzocht van de plaatsing van grootschalige windmolens, ondermeer in Stormpolder. Dit bleek niet mogelijk te zijn, vooral vanwege de geluidcontouren. De toepassing van kleine windmolens is in het haalbaarheidsonderzoek niet meegenomen.

De gemeente heeft nog weinig ervaring met warmte/koude-opslag in de bodem.

Hoogstwaarschijnlijk zal deze techniek worden toegepast in het project Lijsterstraat; voor het project Tiendhoven bestaan hiertoe nog slechts ideeën.

Door deze projecten ontstaat als vanzelf kennis binnen de gemeentelijke organisatie over deze en andere duurzame energietechniek (schaal, kosten, terugverdientijden, enzovoorts).

De haalbaarheid van een Rijnmonds restwarmtebedrijf is ongewis, sinds Shell eind 2007 uit het project is gestapt. Restwarmte van de industrie uit het Rijnmondgebied is in overvloed aanwezig om duizenden woningen van warmte te voorzien. De realisatie van een restwarmtenet is echter zeer kostbaar en complex.

⁴ Preventie bij Bedrijven richt zich op vervoermanagement, water(besparing), afvalpreventie, afvalscheiding en energiebesparing bij vergunningverlening en handhaving.

Er is nog niet gekeken naar de mogelijkheden voor de inzameling van biomassa. Binnen de gemeente is voor een verwerkingsinstallatie geen ruimte beschikbaar en binnen de regio heeft het onderwerp vooralsnog geen aandacht. Vanwege de geurhinder is bij Dienst Openbare Werken gestopt met het composteren van GFT afval. Ook buiten de regio zijn proeven gedaan, maar bleek geurhinder een probleem.

De duurzaamheid van diverse biomassastromen staat op dit moment nationaal ter discussie: de teelt van gewassen voor energiewinning zou de voedselprijzen in de wereld opdrijven. De gemeente neemt daarom het standpunt in uitsluitend afval- en reststromen te beschouwen als duurzame biomassa. Voedselgewassen of speciaal geteelde gewassen worden door de gemeente als niet-duurzaam gezien vanwege de nadelige sociale, maatschappelijke en economische effecten die dit met zich me kan brengen.

4 Visie en strategie

Eerste volger

Gemeente Krimpen aan den IJssel is wat betreft energiebeleid goed op weg: gemeenteraad, B&W en het ambtelijk apparaat zijn ambitieus en steken hun nek uit. Energiebeleid en duurzaam bouwen worden gezien als de belangrijkste duurzaamheidsthema's voor de periode tot 2012. Gemeente Krimpen aan den IJssel wil graag een 'eerste volger' zijn; het pionierswerk laat zij graag over aan anderen. Met andere woorden: de gemeente wil maximaal gebruik maken van bewezen technieken en -materialen.

Wat betreft duurzaam bouwen hoeven geen innovatieve technieken of procedés te worden ingezet. De kennis over- en beschikbaarheid van technieken en materialen (denk aan warmtepompen, FSC-gecertificeerd⁵ hout, niet-uitloogbare dakgoten, enzovoorts) is inmiddels in Nederland voldoende groot om deze met een gerust hart toe te passen.

Rol gemeente

De strategie om uit te gaan van bewezen technieken en -materialen is echter niet voldoende. Alle betrokkenen zullen hiervan op de hoogte moeten zijn en hiernaar handelen. Dit vraagt kennisopbouw, kennisdeling en afstemming tussen partijen als gemeente, projectontwikkelaars, aannemers, DCMR, architecten, installateurs, woningcorporaties, TBK en provincie.

Samenwerking en vertrouwen zijn onmisbaar om de partijen in beweging te krijgen. Maar het vraagt ook om een vinger aan de pols door de gemeente. En zonodig ingrijpen! Denk bijvoorbeeld aan toezicht op de bouwplaats.

Daar waar sprake is van kostenverhoging is het wellicht nodig bij te springen als gemeente: hetzij in euro's hetzij in mankracht. Vooral bij de aanpak van de bestaande woningvoorraad kan subsidieverlening één van de benodigde middelen zijn om burgers en hierboven genoemde partijen in beweging te krijgen. Dat zou heel mooi zijn, want binnen de bestaande woningvoorraad valt de meeste energiebesparing te realiseren tegen de laagste kosten!

Voorbeeldfunctie

De gemeente wil een voorbeeldfunctie innemen, om op deze manier ook andere partijen mee te krijgen in bijvoorbeeld energiebesparing, duurzaam inkopen enzovoorts. De bouw van het nieuwe stadhuis wordt gezien als een belangrijke mogelijkheid om deze voorbeeldfunctie uit te kunnen dragen.

⁵ FSC staat voor Forest Steward Council. Het hout is afkomstig uit duurzaam beheerde bossen waarin aandacht is voor mens, milieu en geld (people, planet, profit).

5 Doelen en activiteiten per thema

De algemene energieambitie van gemeente Krimpen aan den IJssel wordt in dit hoofdstuk uitgewerkt tot concrete activiteiten. Per thema worden de volgende zaken beschreven:

- één of meerdere doelstellingen;
- de taakstellingen die rondom het thema zijn opgenomen in de landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid;
- meerdere activiteiten.

Elke activiteit bestaat standaard uit de onderdelen aanpak, betrokkenen, planning en kosten.

Deze energiebeleidsnotitie vormt de basis voor een aanvraag richting de landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid. Daarom is de indeling in thema's gelijk aan de indeling in thema's van de stimuleringsregeling.

5.1 Algemeen energiebeleid: organisatie en communicatie

Voor een goede uitvoering van energiebeleid is het zaak dat onderling goede afspraken worden gemaakt over taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Ook moet gerapporteerd worden over de voortgang aan VROM en het college van B&W. Tenslotte moet bekendheid worden gegeven over de bereikte resultaten. De gemeente heeft voor duurzaam bouwen de methodiek GPR Gebouw⁶ gekozen.

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel:

- zorgt dat de uitvoering van het energiebeleid wordt ingebed in de gemeentelijke organisatie;
- zorgt voor structurele communicatie over de aanpak en resultaten van het energiebeleid (zowel binnen de gemeentelijke organisatie als daarbuiten).

Activiteit 1: Aanstellen gemeentelijk energiecoördinator

Aanpak:

- Aanpassen functieomschrijving beleidsmederker Milieu (aanspreekpunt, coördinatie activiteiten, kadervorming, rapportage);
- Volgen van een cursus energiecoördinator;
- Bekendmaken energiecoördinator binnen organisatie.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: bureau Personeel en Organisatie, bureau Communicatie.

⁶ GPR Gebouw is een hulpmiddel voor het maken van duurzaamheidskeuzes bij nieuwbouw en renovatie van woningen, utiliteitsgebouwen en scholen. GPR Gebouw is een praktisch en gebruiksvriendelijk softwarepakket om plankwaliteit en milieubelasting van een project in samenhang te optimaliseren. De prestaties worden uitgedrukt in rapportcijfers. Hierbij behaal je een 5 als je bouwt volgens het Bouwbesluit (=wettelijk minimumniveau). Het streven naar maximale duurzaamheid wordt vertaald in een score van 10.

Planning:

- Oktober 2008 (na subsidietoekenning stimuleringsregeling)

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 50 uur

Activiteit 2: Verdelen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Aanpak:

- Bespreken aanpak uit te voeren activiteiten met betrokkenen;
- Vastleggen afspraken over taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden in het algemeen en zo nodig per activiteit.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, Financiën en Control, bureau Communicatie, Dienst Openbare Werken, college van B&W.

Planning:

- Bespreken aanpak en vastleggen afspraken: na goedkeuring aanvraag landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid.

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 30 uur

Activiteit 3: Bewaken voortgang en rapporteren aan college van B&W en VROM

Aanpak:

- Overleggen met verantwoordelijke collega's en zo nodig bijsturen;
- Rapporteren over voortgang aan college van B&W (in rapportages in kader van begrotingscyclus) en aan VROM (conform format van subsidieverstrekker).

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, Financiën en Control, bureau Communicatie, Dienst Openbare Werken, college van B&W.

Planning:

- Overleggen met collega's: per kwartaal;
- Rapporteren aan college van B&W en VROM: jaarlijks.

Kosten:

- FTE structureel: ca. 150 uur per jaar

Activiteit 4: Bekendmaken behaalde resultaten

Aanpak:

- Voor uitvoering van bepaalde activiteiten eventueel persbericht opstellen;
- Na uitvoering van activiteiten eventueel persbericht opstellen, verslag doen op intranet en/of gemeentepagina, enzovoorts.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: bureau Communicatie, betrokkenen bij activiteit.

Planning:

- Doorlopend

Kosten:

- FTE structureel: ca. 40 uur per jaar

Activiteit 5: Leren werken met duurzaam bouwen-methodiek GPR Gebouw

Aanpak:

- Opnemen GPR Gebouw in protocollen enzovoorts;
- Bekendmaken keuze voor GPR Gebouw bij projectontwikkelaars, architecten, woningbouwcorporatie, enzovoorts;
- Benutten competitie in Lansingh-Zuid om al doende te leren werken met GPR Gebouw;

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, Dienst Openbare Werken, bureau Communicatie, TBK, regionale projectontwikkelaars, architecten, woningbouwcorporaties.

Planning:

- Vanaf 2008

Kosten

- FTE eenmalig: ca. 150 uur

5.2 Eigen gebouwen, voorzieningen, wagenpark, dienstreizen, woon-werkverkeer en inkoop

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel:

- voert binnen bestaande gemeentelijke gebouwen en voorzieningen alle mogelijke energiebesparende maatregelen uit waarvan de terugverdientijd van de meerinvesteringen binnen 20 jaar vallen. Dit doet zij op 'natuurlijke momenten';
- streeft er naar in nieuwe situaties uitsluitend nog energieneutrale gebouwen te realiseren (vooruitlopend op landelijke aanscherping);
- wil het goede voorbeeld geven wat betreft wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer binnen haar eigen organisatie;
- handhaaft 100% inkoop van groene stroom voor gemeentelijke gebouwen, openbare verlichting, rioolgemalen en verkeersregelinstallaties;
- kiest in 2010 voor tenminste 90% van haar inkoop voor duurzame producten en materialen.

Taakstelling uit landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijke klimaatbeleid

- Nieuwbouw van gebouwen: innovatief niveau - minimaliseren energievraag en duurzaam opwekken en/of inkoop resterende energievraag (energieneutraal);
- Bestaande gebouwen: innovatief niveau - energiebesparing 4% per jaar, 100% inkoop duurzame energie;
- Infrastructurele voorzieningen (openbare verlichting, VRI's, pompen, gemalen, enzovoorts): innovatief niveau - energiebesparing 4% per jaar, 100% inkoop duurzame energie;
- Gemeentelijk wagenpark, dienstreizen en woon-werkverkeer: voorlopend niveau - 10% besparing fossiele brandstoffen en/of inkoop duurzame brandstoffen.

Activiteit 6: Bewaken energieverbruik gemeentelijke gebouwen en voorzieningen

Aanpak:

- Opzetten bewakingsplan (wat, waar, wie, wanneer, waarmee);
- Registreren en analyseren energieverbruik (met graaddagen-methode);
- Ingrijpen bij grote afwijkingen in energieverbruik.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Bouwkunde van DOW;
- Anderen: afdeling Beheer accommodaties, afdeling Financiën en Control, afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, schoolbesturen en beheerders van scholen, sporthallen en andere gemeentelijke gebouwen.

Planning:

- Opzetten bewakingsplan: oktober 2008;
- Registreren en analyseren energieverbruik: vanaf november 2008;
- Ingrijpen bij grote afwijkingen in energieverbruik: vanaf november 2008.

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 30 uur
- FTE structureel: ca. 190 uur per jaar (waarvan 40 uur voor meteropname)

Activiteit 7: Uitvoeren energiebesparende maatregelen en energielabeling voor gemeentelijke gebouwen inclusief scholen

Aanpak:

- Agenderen voorstel gemeente in overleg met schoolbesturen;
- Sluiten afspraken tussen gemeente en schoolbesturen over uitvoering project (aanbod gratis energieonderzoek/energielabel voor scholen, mits rendabele maatregelen uitgevoerd worden en in lessen aandacht besteed wordt aan energie en binnenklimaat);
- Selecteren extern adviseur voor uitvoering energieonderzoek, energielabeling⁷ en binnenklimaat;
- Uitvoeren energieonderzoek, energielabeling en binnenklimaat ('frisse scholen');
- Presenteren onderzoeken aan schoolbesturen;
- Opnemen rendabele maatregelen in meerjaren-onderhoudsplanningen, of rendabele maatregelen direct uitvoeren.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Bouwkunde van DOW;
- Anderen: afdeling Beheer accommodaties, Financiën en Control, Milieu, Economische en Juridische Zaken, bureau Communicatie, schoolbesturen, directeuren/beheerders van scholen.

Planning:

- Agenderen voorstel: december 2008;
- Sluiten afspraken tussen gemeente en schoolbesturen: februari 2009;
- Selecteren externe adviseur: maart 2009;
- Uitvoeren onderzoeken en labeling: april 2009 - juni 2009;
- Presenteren onderzoeken aan schoolbesturen: juni 2009;
- Opnemen rendabele maatregelen of direct uitvoeren: vanaf juli 2009.

⁷ De energielabeling (o.a. voor woningen) vloeit voort uit de Europese energieprestatie-richtlijn voor gebouwen (EPBD). Bij verkoop of huurdersmutatie is een label sowieso verplicht. Maar de gemeente doet er goed aan vanuit haar voorbeeldfunctie haar gebouwenbestand van een label te voorzien.

In de EPBD is ook een verplichting opgenomen voor openbare gebouwen: indien deze groter zijn dan 1.000 vierkante meter en een publieksfunctie hebben dienen zij vanaf 1 januari 2009 te beschikken over een zichtbaar energiecertificaat.

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 250 uur (exclusief uitvoeren maatregelen)
- eenmalig: ca. € 45.000 (extern adviseur)

Activiteit 8: Invoeren duurzaam inkopen

Aanpak:

- Inventariseren duurzame producten en materialen (bijvoorbeeld voorzien van milieukeurmerk, FSC-keurmerk, Fair Wear Foundation, enzovoorts);
- Opstellen B&W-voorstel voor duurzaam inkopen;
- Ondertekenen deelnameverklaring duurzaam inkopen met SenterNovem (zie Bijlage 2 voor een voorbeeld).

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: Dienst Openbare Werken, bureau Facilitaire zaken en Crisisbeheer, bureau Communicatie, afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, afdeling Financiën en Control, Raad.

Planning:

- Vanaf oktober 2008

Kosten

- FTE eenmalig: ca. 60 uur
- FTE structureel: ca. 20 uur per jaar

5.3 Woningen

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel stimuleert energiezuinig (ver)bouwen door:

- energieprestatie-afspraken te maken met woningbouwcorporaties;
- voor nieuwbouw te streven naar een score van 10 op het thema energie in GPR-Gebouw, en op de overige thema's te streven naar minimaal een GPR score van 8;
- een praktische richtlijn met duurzame maatregelen te hanteren, waaraan nieuwbouwprojecten minimaal dienen te voldoen;
- indien op een onderdeel wordt afgeweken van deze praktische richtlijn, een grenswaarde te hanteren van minimaal een score van 7,5 op het betreffende thema in GPR (op de module water een score van 7);
- bovenstaande punten te koppelen aan het intensiveren van toetsing- en toezicht op energieaspecten;
- de haalbaarheid te onderzoeken van een gemeentelijke subsidieregeling voor na-isolatie, bestemd voor particuliere woningeigenaren.

Taakstelling uit landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid

- Handhaving EPC: voorlopend niveau – toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPC op de bouwplaats bij 70% van de bouwvergunningen;
- Nieuwbouw: voorlopend niveau – realiseren van woningen met 25% verscherpte EPC, realiseren energieprestatie op locatie (EPL) van 8,0 tot 9,0 bij nieuwbouwprojecten met meer dan 200 woningen⁸;
- Bestaande woningvoorraad: voorlopend niveau – verbeteren energetische kwaliteit woningvoorraad, uitgedrukt in het energielabel, met gemiddeld 2% per jaar;
- Bewonersgedrag: actief niveau – 5% van de huishoudens vertoont energiezuinig gedrag: toepassen niet-woninggebonden energiebesparende maatregelen, aanschaf energiezuinige apparatuur (a-label), inkoop 100% duurzame elektriciteit.

Activiteit 9: Maken energieprestatie-afspraken met woningcorporaties

Aanpak:

- Maken energieprestatie-afspraken met woningcorporatie (renovatie, nieuwbouw, voorlichting bewoners, financieel);
- Invoeren van afspraken in processen en procedures;
- Houden voortgangsoverleggen.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Verkeer;
- Anderen: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, bureau Communicatie, Raad, woningbouwcorporaties, kennisinstituut ten behoeve van scholing.

⁸ Gemeente Krimpen aan den IJssel kiest een hogere ambitie dan in de concept-stimuleringsregeling is opgenomen. De energieprestatie op locatie (EPL) is een maat voor het uitstoot van kooldioxide van het totaal van een locatie (= gebouwen + energieinfrastructuur). Hoe hoger de EPL, des te lager de uitstoot van kooldioxide: een 10 is de maximale EPL.

Planning:

- Maken energieprestatieafspraken met woningcorporaties: najaar 2008;
- Houden voortgangsoverleggen: tweejaarlijks.

Kosten:

- FTE structureel: opstellen afspraken: ca. 40 uur per jaar
- FTE structureel: voortgangsoverleggen: ca. 20 uur per jaar

Activiteit 10: Opstellen praktische richtlijn voor woningbouw

Aanpak:

- Verkennen van markt m.b.t. beschikbare en bewezen technieken;
- Verkennen van nieuwe versie van GPR-Gebouw m.b.t. invloed op scores;
- Vaststellen van gewenste duurzame maatregelen bij nieuwbouwprojecten;
- Opstellen praktische richtlijn (zie de aanzet in Bijlage 3);
- Afspraken maken met marktpartijen op basis van praktische richtlijn.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Verkeer;
- Anderen: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, bureau Communicatie, TBK.

Planning:

- Vanaf oktober 2008 (na verschijnen nieuwe versie GPR Gebouw)

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 60 uur (inclusief activiteit 14)

Activiteit 11: Opstellen energievisies bij grotere woningbouwprojecten

Aanpak:

- Bij woningbouwproject groter dan ca. 50 woningen energie benoemen als onderdeel van planvorming;
- Opstellen energievisie voor woningbouwproject groter dan ca. 50 woningen (financiering vanuit grondexploitatie);
- Meenemen uitkomsten energievisie in verdere planvorming (tot en met realisatie en nazorg).

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer;
- Anderen: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, adviseur, projectontwikkelaar.

Planning:

- Afhankelijk van woningbouwproject.

Kosten:

- FTE: ca. 50 uur per project

Activiteit 12: Onderzoeken haalbaarheid gemeentelijke subsidieregeling voor na-isolatie

Aanpak:

- Inventariseren mogelijkheden subsidieregelingen (ervaring bij o.a. gemeente Leiden, Kerkrade en diverse energiebedrijven);
- Nagaan of uitvoering subsidieregeling verantwoord uitbesteed kan worden aan marktpartij (aannemer, installateur).

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, Financiën en Control, bureau Communicatie, Raad, VROM, Provincie.

Planning:

- Vanaf 2009

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 40 uur

5.4 Utiliteitsgebouwen

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel stimuleert energiezuinig (ver)bouwen door:

- voor nieuwbouw te streven naar een score van 10 op de GPR-Gebouw module energie, en op overige GPR-Gebouw modules uit te gaan van minimaal een score van 8;
- een praktische richtlijn met duurzame maatregelen te hanteren, waaraan nieuwbouwprojecten minimaal dienen te voldoen;
- indien op een onderdeel wordt afgeweken van deze praktische richtlijn, een grenswaarde te hanteren van minimaal een score van 7,5 op de betreffende GPR-module (op de module water een score van 7);
- bovenstaande punten te koppelen aan het intensiveren van toetsing- en toezicht op energieaspecten.

Taakstelling uit landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid

- Handhaving EPC: voorlopend niveau – toetsing van EPC-berekeningen en toezicht op de EPN op de bouwplaats bij 70% van de bouwvergunningen;
- Nieuwbouw: voorlopend niveau – realiseren van utiliteitsgebouwen met 25% verscherpte EPC;
- Bestaande utiliteitsgebouwen: voorlopend niveau – verbeteren energetische kwaliteit utiliteitsgebouwen, uitgedrukt in het energielabel, met gemiddeld 2% per jaar.

Activiteit 13: Opstellen energievisies bij grotere utiliteitsprojecten (bijv. Stormpolder)

Aanpak:

- Bij utiliteitsproject groter dan ca. 1.000 m² bruto vloeroppervlak energie benoemen als onderdeel van planvorming;
- Opstellen energievisie voor utiliteitsproject groter dan ca. 1.000 m² (financiering vanuit grondexploitatie);
- Meenemen uitkomsten energievisie in verdere planvorming (tot en met realisatie en nazorg).

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer;
- Anderen: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, adviseur, projectontwikkelaar.

Planning:

- Afhankelijk van utiliteitsproject

Kosten:

- FTE: ca. 50 uur per project

Activiteit 14: Opstellen van praktische richtlijn voor utiliteitsbouw

Aanpak:

- Verkennen van de markt m.b.t. beschikbare en bewezen technieken;
- Verkennen van nieuwe versie van GPR gebouw m.b.t. de invloed van maatregelen op de scores;
- In overleg vaststellen van de duurzame maatregelen die de gemeente graag toegepast ziet worden bij nieuwbouwprojecten;
- Opstellen van een praktische richtlijn (zie de aanzet in Bijlage 3);
- Op basis van deze praktische richtlijn afspraken maken met marktpartijen.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Verkeer;
- Anderen: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, TBK.

Planning:

- Vanaf oktober 2008

Kosten:

- FTE eenmalig: 0 uur (deze activiteit valt samen met activiteit 11: totaal 60 uur)

5.5 Bedrijven

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel wil haar bedrijventerreinen duurzaam inrichten door:

- bij bedrijfsvestiging en -verplaatsing een milieuvadvis op bouwplanniveau op te laten stellen (het juiste bedrijf op de juiste plaats, met aandacht voor leefbaarheid en duurzaamheid op kavel-, gebouw- en procesniveau);
- optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden die de Wet milieubeheer en bijbehorende besluiten bieden.

Taakstelling uit landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid

- Vergunningverlening en handhaving: voorlopend niveau - extra energie-efficiencyverbetering en/of verduurzaming van gemiddeld 2% per jaar bij de bedrijven waarvan de gemeente bevoegd gezag is op grond van de Wet Milieubeheer;
- Reductie overige broeikasgassen: voorlopend niveau - extra reductie van overige broeikasgassen (via vergunningverlening, handhaving, voorlichting, subsidies of andere instrumenten) bij relevante inrichtingen waarvan de gemeente bevoegd gezag is op basis van de Wet Milieubeheer, die verantwoordelijk zijn voor 50% van de uitstoot in de gemeente;
- Bedrijventerreinen: voorlopend niveau - structurele samenwerking met bedrijven op bedrijventerrein, gericht op minimaal 3% energiebesparing en/of opwekking van duurzame energie.

Activiteit 15: Opstellen milieuvadvis op bouwplanniveau

Aanpak:

- Opstellen kader voor milieuvadvisen;
- Organiseren uitvoering (taakverdeling, bevoegdheden, enzovoorts);
- Eventueel vervolcontact met bedrijf (het juiste bedrijf op de juiste plaats).

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: DCMR, afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, Provincie, kennisinstituut ten behoeve scholing.

Planning:

- Opstellen kader voor milieuvadvis: 2009
- Eventueel vervolcontact met bedrijf: PM

Kosten:

- FTE eenmalig: opstellen kader: 50 uur
- FTE structureel: per milieuvadvis: 24 uur
- vervolcontact: PM (afhankelijk van milieuvadvis en te nemen stappen)

Activiteit 16: Intensiveren reductie overige broeikasgassen

Aanpak:

- Inventariseren uitstoot overige broeikasgassen in Krimpen aan den IJssel;
- Opstellen plan van aanpak;
- Uitvoering plan van aanpak door DCMR.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: DCMR, afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer, Provincie, kennisinstituut ten behoeve scholing.

Planning:

- 2010

Kosten:

- FTE eenmalig: opstellen kader: PM

5.6 Verkeer en Vervoer

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel wil het goede voorbeeld geven wat betreft verkeer en vervoer door binnen haar eigen organisatie:

- de vergoeding voor woon-werkverkeer per auto en per openbaar vervoer en fiets opnieuw te bezien;
- bij aanschaf van nieuwe bedrijfswagens te kiezen voor zuinig brandstofverbruik;
- inventarisatie naar mogelijkheden en draagvlak voor aanbieden van training 'Het nieuwe rijden' aan gemeentelijke medewerkers.

Tevens stimuleert de gemeente het gebruik van langzaam verkeer en openbaar vervoer door burgers. Daarnaast wil de gemeente in overleg gaan met betrokken partijen om de bedrijventerreinen met openbaar vervoer beter bereikbaar te maken.

Taakstelling uit landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid

- Verkeer en vervoer bevolking en bedrijven: actief niveau – besparing en/of verduurzaming brandstoffen met 1% per jaar.

Activiteit 17: Stimuleren langzaam verkeer en openbaar vervoer

Aanpak:

- Mogelijkheden inventariseren en uitwerken van langzaam verkeer, collectief vervoer en vraaggericht vervoer (mogelijk opties zijn bijvoorbeeld: verbetering omgeving halte waterbus, P+R voorzieningen, 'carpool-box' voor Krimpenaren die willen carpoolen (box waarin vraag en aanbod samenkomen), standplaatsen Greenwheels, betere profilering bestaande uitgebreide fietsnetwerk in Krimpen aan den IJssel, collectief vervoer bedrijventerreinen);

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer (technische uitvoering);
- Anderen: voor de uitvoering van de inventarisatie wordt een stagiair ingeschakeld die onderzoek kan starten (begeleiding vanuit afdeling Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Verkeer), Dienst Openbare Werken, afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken, bureau Communicatie, burgers, bedrijven, Stadsregio Rotterdam, Connexion, Greenwheels, Kamer van Koophandel.

Planning:

- Inventarisatie mogelijkheden langzaam verkeer, collectief vervoer en vraaggericht vervoer: 2009
- Uitvoering: afhankelijk van uitkomsten inventarisatie, beschikbare middelen en draagvlak bij

interne en externe partijen.

Kosten:

- FTE structureel: ca. 100 uur per jaar

Activiteit 18: Regeling voor woon-werkverkeer van gemeenteambtenaren bezien

Aanpak:

- Inventariseren financiële mogelijkheden, teneinde het gebruik van de auto voor woon-werkverkeer te ontmoedigen;
- Eventueel aanpassen regeling voor woon-werkverkeer.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: stafafdeling Personeel en Organisatie, overige gemeenteambtenaren.

Planning:

- 2009

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 50 uur

Activiteit 19: Aanbieden cursus 'Het nieuwe rijden' voor gemeenteambtenaren

Aanpak:

- Inventariseren mogelijkheden en draagvlak binnen gemeentelijke organisatie;
- Eventueel rijsimulator huren;
- Medewerkers uitnodigen voor cursus tijdens dagdeel.

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: afdeling Personeel en Organisatie, overige gemeenteambtenaren.

Planning:

- 2010

Kosten:

- FTE eenmalig: ca. 60 uur (uitgaande van 20 cursisten)
- eenmalig: ca. € 2.000 (uitgaande van € 100 per cursist)

5.7 Grootschalige Duurzame Energie-opties

Er is weinig fysieke ruimte in de gemeente voor DE-opties. Mogelijk warmtelevering vanuit Rotterdamse havengebied, mogelijk biomassa inzamelen en vergistingslocatie zoeken.

Doelstellingen

Gemeente Krimpen aan den IJssel wil de kansen benutten rondom:

- het inzamelen van biomassa ten behoeve van het vergisten in een vergistingsinstallatie in de regio;
- restwarmtebenutting op regionale schaal;
- energieopwekking met behulp van de getijden van de Hollandsche IJssel en de Nieuwe Maas;
- toepassing van duurzame energiebronnen en wanneer mogelijk pakken.

Taakstelling uit landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid

- Grootschalige en/of collectieve DE-opties: voorlopend niveau – 5% van de energie die binnen de gemeentegrenzen wordt gebruikt wordt duurzaam opgewekt en geleverd via grootschalige en/of collectieve opties (wind, biomassa, waterkracht, warmte/koude-opslag).

Activiteit 20: Aansluiten bij activiteiten van Stadsregio op gebied van duurzame energie

Aanpak:

- Actieve deelname aan activiteiten van de Stadsregio met betrekking tot de inzameling en vergisting van biomassa;
- Actieve deelname activiteiten van de Stadsregio met betrekking tot restwarmtebenutting;
- Actieve deelname activiteiten van de Stadsregio met betrekking tot getijde-energie;

Betrokkenen:

- Verantwoordelijke: afdeling Milieu, Economische en Juridische Zaken;
- Anderen: bureau Communicatie, Stadsregio, buurgemeenten

Planning:

- Onbekend (afhankelijk van deelname buurgemeenten).

Kosten:

- FTE structureel: ca. 40 uur per jaar

6 Uitvoeringsprogramma

Activiteit	Uitvoering				Verantwoordelijke / Betrokkenen	Eenmalige uren	Eenmalige kosten	Jaarlijkse uren	Jaarlijkse kosten	Totaal uren	Totaal kosten
	2008	2009	2010	2011							
1: Aanstellen van een energiecoördinator binnen de gemeente	X				MEJZ / P&O, Communicatie	50				50	
2: Verdelen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden	X				MEJZ / VROV, F&C, DOW, Communicatie, B&W	30				30	
3: Bewaken voortgang en rapporteren aan college B&W en VROM	X	X	X	X	MEJZ / VROV, F&C, DOW, Communicatie, B&W			150		600	
4: Bekendmaken behaalde resultaten	X	X	X	X	MEJZ / Communicatie			40		160	
5: Leren werken met de duurzaam bouwen methodiek GPR-Gebouw	X				MEJZ / VROV, DOW, TBK, Communicatie, projectontwikkelaars, architecten, woco's	150				150	
6: Bewaken energieverbruik gemeentelijke gebouwen en voorzieningen	X	X	X	X	Bouwkunde DOW / Beheer accommodaties, F&C, MEJZ, beheerders gebouwen	30		190		790	

Activiteit	Uitvoering				Verantwoordelijke / Betrokkenen	Eenmalige uren	Eenmalige kosten	Jaarlijkse uren	Jaarlijkse kosten	Totaal uren	Totaal kosten
	2008	2009	2010	2011							
7: Uitvoeren energiebesparende maatregelen en energielabeling voor gemeentelijke gebouwen inclusief scholen	X	X			Bouwkunde DOW / Beheer accommodaties, F&C, MEJZ, Communicatie, beheerders gebouwen	250	€ 45.000			250	€ 45.000
8: Invoeren duurzaam inkopen	X	X	X	X	MEJZ / DOW, Facilitaire zaken, Communicatie, VROV, F&C, Raad	60		20		140	
9: Maken energieprestatie - afspraken met woningcorporaties	X		X		VROV / MEJZ, Communicatie, Raad, woco's, kennisinstituut	40 + 20				60	
10: Opstellen van praktische richtlijn voor woningbouw	X				VROV / MEJZ, Communicatie, TBK	60 (incl. act. 14)				60	
11: Opstellen energievizies bij grotere woningbouwprojecten					VROV / MEJZ, adviseur, projectontwikkelaar	50 per project				-	
12: Onderzoeken haalbaarheid subsidieregeling voor na-isolatie		X			MEJZ / VROV, F&C, Communicatie, Raad, VROM, Provincie	40				40	
13: Opstellen energievizies bij grotere utiliteitsprojecten					VROV / MEJZ, adviseur, projectontwikkelaar	50 per project				-	
14: Opstellen van praktische richtlijn voor utiliteitsbouw	X				VROV / MEJZ, Communicatie, TBK	0 (zie act. 10)				0	

Activiteit	Uitvoering				Verantwoordelijke / Betrokkenen	Eenmalige uren	Eenmalige kosten	Jaarlijkse uren	Jaarlijkse kosten	Totaal uren	Totaal kosten
	2008	2009	2010	2011							
15: Opstellen milieud advies op bouwplanniveau		X			MEJZ / DCMR, VROV, Provincie, kennisinstituut	50 + 24 per milieud advies				-	
16: Intensiveren reductie overige broeikasgassen			X		MEJZ / DCMR, VROV, Provincie, kennisinstituut	PM				-	
17: Stimuleren langzaam verkeer en openbaar vervoer		X	X	X	VROV / DOW, MEJZ, Communicatie, burgers, bedrijven, Stadsregio, Connexxion, Greenwheels, KvK			100		300	
18: Regeling voor woon-werkverkeer van gemeenteambtenaren bezien		X			MEJZ / P&O, ambtenaren	50				50	
19: Aanbieden cursus 'Het nieuwe rijden' voor gemeenteambtenaren			X		MEJZ / P&O, ambtenaren	60	€ 2.000			60	€ 2.000
20: Aansluiten bij activiteiten van Stadsregio op gebied van duurzame energie	X	X	X	X	MEJZ / Communicatie, Stadsregio, buurgemeenten			40		160	

7 Financiële en personele consequenties

Voor de uitvoering van het energiebeleid wordt een beroep gedaan op de landelijke stimuleringsregeling voor gemeentelijk klimaatbeleid. Deze regeling zal medio 2008 worden opengesteld. Deze energiebeleidsnotitie vormt de basis voor de op te stellen subsidieaanvraag.

Met de stimuleringsregeling wordt beoogd het klimaatbeleid in de gemeentelijke en provinciale organisatie zo veel mogelijk te verankeren en niet enkel afhankelijk te maken van de inzet en expertise van de klimaatcoördinator.

Subsidiabel

Als subsidiabele kosten komen in aanmerking:

- De loonkosten van het bij het plan van aanpak betrokken personeel;
- De aan derden verschuldigde kosten voor verleende diensten ten behoeve van het plan van aanpak (waaronder kosten van onderzoek en communicatie);
- Een opslag voor de algemene kosten van 40%.

€35 miljoen

Het ministerie van VROM stelt voor de nieuwe regeling in totaal €35 miljoen beschikbaar. De gemeente kan maximaal 50% van de kosten van uitvoering van de energiebeleidsnotitie vergoed krijgen. Op basis van het aantal inwoners en de oppervlakte van de gemeente wordt de maximaal te verkrijgen subsidie berekend.

Planning en control

Bij subsidietoekenning is het van het grootste belang om binnen de gemeente harde afspraken te maken over urenregistratie: richting VROM moet namelijk verantwoord kunnen worden hoeveel uur aan welke activiteit besteed is.

Ervaring uit de vorige subsidieperiode (2003-2007) heeft geleerd dat binnen gemeenten niet altijd nauwkeurig is geboekt op energieprojecten. Daardoor zijn sommige gemeenten in de knel gekomen bij de urenverantwoording richting VROM.

Bijlagen

- Bijlage 1: Specifieke afspraken uit het 'Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007 – 2011'
- Bijlage 2: Voorbeeld Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen
- Bijlage 3: Aanzet praktische richtlijn

Bijlage 1: Specifieke afspraken uit het ‘Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007 – 2011’

Hieronder zijn de afspraken opgenomen uit het *Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007 – 2011: Samen werken aan een klimaatbestendig en duurzaam Nederland* (november 2007).

Paragraaf 1. Algemene uitgangspunten

Algemeen

Artikel 1

1. Het Rijk en de gemeenten geven bij hun beleid prioriteit aan het inspelen op klimaatverandering en het realiseren van ambitieuze effectieve initiatieven.
2. Het Rijk en de gemeenten, meer in het bijzonder de ambitieuze koplopergroep samenwerken aan innovatieve projecten en ontwikkelingen binnen gemeenten. Opgedane kennis en inspiratie worden overgedragen aan gemeenten.
3. Binnen de rijksbegroting worden de komende vier jaar extra bedragen uitgetrokken voor investeringen in de noodzakelijke energietransitie. Voor de versnellingsfase in de innovatieketen en voor demonstratie stelt het kabinet in de periode 2007–2011 € 262 mln extra ter beschikking.
4. Het Rijk en de gemeenten burgers en bedrijven stimuleren om energiebesparingsmaatregelen te nemen door middel van voorbeelden, communicatie en educatie, het faciliteren van initiatieven, financiële prikkels en wet- en regelgeving.
5. Gemeenten organiseren voor hun burgers, te onderscheiden naar verschillende doelgroepen, jaarlijks minimaal één educatieve activiteit over klimaat en energie.
6. Een gezamenlijke lobby wordt gevoerd richting de Europese Unie voor het bestuursakkoord klimaat.
7. Nieuwe wet- en regelgeving wordt getoetst aan klimaatcriteria, zodat gemeenten op lokaal niveau klimaatneutraal beleid kunnen maken, uitvoeren en kunnen inspelen op klimaatverandering.
8. De gemeenten krijgen de ruimte en de tijd om zich te concentreren op het behalen van de klimaatambities, zoals neergelegd in dit akkoord en met betrekking tot een duurzame leefomgeving. Met het oog daarop realiseert het Rijk, waar mogelijk, bestuurlijke eenvoud en voorkomt en bestrijdt, waar mogelijk, bestuurlijke drukte.
9. Er wordt een platform duurzame overheden ingesteld voor de uitvoering van de afspraken uit dit akkoord en met betrekking tot het bevorderen van een duurzame leefomgeving. Dit platform is gericht op kennisontwikkeling, kennisvergaring en kennisverspreiding tussen lokale overheden en andere partners (één loket). Voorts wordt een helpdeskfunctie opgericht. Het Rijk (VROM begroting) stelt hiervoor een bedrag beschikbaar van € 150.000,- per jaar.
10. De bestuurlijke verhoudingen tussen het Rijk en de gemeenten zijn gebaseerd op wederzijds vertrouwen. Als het Rijk gezamenlijk optrekt met gemeenten, dan is zij, onverminderd wettelijke verplichtingen, terughoudend op het gebied van verantwoording en toezicht op gemeenten.

Reductiepotentieel

Artikel 2

1. Gemeenten spelen een belangrijke directe, maar veelal ook indirecte rol bij het realiseren van de klimaatdoelstellingen uit het werkprogramma “Nieuwe energie voor het klimaat”.
2. In lijn met het werkprogramma “Nieuwe energie voor het klimaat” monitoren partijen in 2010 wat de tussentijdse resultaten zijn van dit bestuursakkoord.
3. Bij de monitoring in 2010, maar ook gedurende de gehele looptijd van dit akkoord, staat centraal welke leerervaringen er zijn en hoe partijen zich committeren aan de verschillende initiatieven en afspraken. Het perspectief is een lange termijn inzet tot 2020, waarbij het accent ligt op concreet handelen in de periode 2007-2011. Op basis van de monitoring in 2010 kan worden besloten tot een tweede reeks van initiatieven.
4. Een voorbeeld van emissie reductie mogelijkheden zijn de gemeentelijke gebouwen en voorzieningen. Uit onderzoek blijkt dat hierbij voor circa 1,0 Mton aan reductiepotentieel aanwezig is.

5. Trendbreuken zijn mogelijk met een evenwichtige mix van maatregelen, samenwerking en beleidsinstrumenten. Maatregelen die nu op de plank liggen worden "Meters maken" genoemd. "Meters voorbereiden" houdt in het versneld werken aan opties die over enkele jaren voluit kunnen worden ingezet. "Verdergaande innovaties" gebeuren door het uitvoeren van een innovatieagenda voor de middellange- en lange termijn.

Specifiek

Artikel 3

Voor de volgende terreinen worden afspraken gemaakt:

1. duurzame overheid;
2. duurzame energieproductie;
3. schone en zuinige mobiliteit;
4. energiezuinige gebouwde omgeving;
5. duurzame (agrarische) bedrijven,
6. klimaatbestendige leefomgeving (adaptatie).

Paragraaf 2. Afspraken

De algemene- en specifieke afspraken worden per paragraaf en artikel weergegeven.

Paragraaf 3. Duurzame overheid

Algemene afspraken

Artikel 4

Partijen bevorderen dat:

1. het Rijk en de gemeenten hun inzet voor klimaatbeleid in de komende jaren substantieel intensiveren. Gemeenten streven naar een klimaatneutrale huisvesting en organisatie. De koplopers vervullen een voorbeeldfunctie. Het Rijk wordt in 2012 klimaatneutraal gehuisvest. Rijk en gemeenten zetten daarbij in op duurzaam inkopen en op energiebesparing bij verwarming, verlichting en energiezuinige apparatuur en wagenpark. Gemeenten gaan actief aan de slag met energiezuinige verlichting en de afspraken zoals die binnen de Taskforce verlichting met marktpartijen worden gemaakt. Gemeenten worden geholpen door het opzetten van aantrekkelijke investeringsconstructies. De investeringen die gemeenten op het gebied van energiezuinige verlichting doen, betalen zich terug doordat de energiekosten fors dalen;
2. het Rijk samen met de gemeenten de markt voor duurzame producten stimuleert door gezamenlijk het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten in te kopen. Via het duurzaam inkoopbeleid gaan Rijk en gemeenten een extra prikkel geven aan innovatie en duurzaamheid bij het bedrijfsleven. Het Rijk stelt zich ten doel om uiterlijk in 2010 bij 100% van de rijksaankopen en –investeringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium mee te nemen. Het betreft een resultaatverplichting: wanneer op het moment van aanbesteden milieu- en sociale criteria beschikbaar zijn, worden deze gehanteerd. Het streven is om de criteria zo mogelijk als knock out criteria te formuleren. Daar waar een overheid het in een specifieke situatie noodzakelijk acht bepaalde criteria niet toe te passen, dient die overheid zich hierover te verantwoorden. De gemeenten streven ernaar uiterlijk dit doel in 2015 te bereiken. Om vast te stellen wat onder "duurzaam inkopen" wordt verstaan, worden voor alle relevante productcategorieën van overheidsaanschaffingen duurzaamheidscriteria opgesteld. Deze criteria moeten passen binnen de bestaande Europese en nationale mededinging- en aanbestedingswetgeving;
3. Het rijk stelt een subsidieregeling open voor de periode 2008-2012 om gemeentelijke initiatieven voor een duurzaam klimaatbeleid te ontwikkelen en te intensiveren. De regeling is bedoeld om de lasten te delen van personeel, onderzoek, communicatie en educatie. Hierbij zal worden aangesloten bij de systematiek zoals die met het eerste subsidieprogramma succesvol is toegepast;
4. CO₂ afvang in combinatie met CO₂ opslag, ook wel carbon capture and storage (CCS) genoemd, is een wezenlijke tussenstap in de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Maatschappelijke steun is essentieel voor de implementatie van CO₂ afvang en opslag.

Specifieke afspraken

Artikel 5

Partijen bevorderen dat:

1. door middel van een onderzoek wordt vastgesteld wat onder het begrip "klimaatneutraal" wordt verstaan en hoe dit begrip meetbaar kan worden gemaakt. Onderscheid wordt hierbij gemaakt tussen klimaatneutraliteit van de eigen gemeentelijke organisatie en van alle activiteiten die binnen gemeentegrenzen plaatsvinden;
2. het Rijk en de gemeenten het energiezuinig maken van de eigen organisatie stimuleren. Op dit moment is de CO₂-emissie van gemeentelijke gebouwen circa 1,0 Mton. Als eerste stap om te komen tot een CO₂-emissiereductie van de eigen gemeentelijke organisatie zullen alle gemeentelijke gebouwen groter dan 1000 m² uiterlijk 1 januari 2009 voorzien zijn van het verplichte energielabel in combinatie met een maatwerkadvies. Het Rijk stimuleert dat kennis en ervaring tussen de gemeenten onderling en tussen de gemeenten, mede-overheden en het Rijk uitgewisseld wordt in het Platform Energieprestatiecertificering Publieke Gebouwen. De VNG zal 20 gemeenten voordragen die een voorbeeldfunctie gaan vervullen, die hun eigen gemeentelijk organisatie klimaatneutraal hebben ingericht in 2012;
3. er een Taskforce Verlichting wordt ingesteld, waaraan partijen actief deelnemen om te komen tot afspraken over energiezuinige verlichting, in kantoren, bij huishoudens en bij openbare instellingen (scholen, ziekenhuizen) of publieke ruimten;
4. het Rijk en de gemeenten in hun gebouwen en bij verlichting in de openbare ruimte ernaar streven dat jaarlijks respectievelijk 2 en 1,5% energie te besparen in de periode 2008-2012. Afhankelijk van de afspraken die met marktpartijen binnen de Taskforce verlichting worden gemaakt zal deze ambitie naar boven kunnen worden bijgesteld. Het peiljaar voor de ambitie is 1990. Hierbij worden lokale veiligheidsaspecten nadrukkelijk in aanmerking genomen in het kader van de openbare orde en veiligheid;
5. gemeenten naar 75% duurzaam inkopen in 2010 streven en 100% in 2015. Het streven van individuele gemeenten naar het sneller behalen van deze doelen wordt aangemoedigd;
6. het Rijk € 400.000 beschikbaar stelt aan de VNG voor een ondersteuningsprogramma om duurzaam inkopen bij gemeenten te stimuleren. De VNG zal hiermee, in samenwerking met PIA-NOO (onderdeel van het ministerie van Economische Zaken), SenterNovem en het ministerie van VROM, een gemeentelijke scan uitvoeren, een handreiking maken en regionale bijeenkomsten voor ambtenaren, raadsleden en wethouders, alsmede een afsluitend congres organiseren. Daarnaast zorgt de VNG voor extra publiciteit via de eigen en andere kanalen;
7. de VNG in samenwerking met gemeenten minimaal 10 additionele pilots ontwikkelt waarin extreem schone, stille en zuinige wagenparken worden aangeschaft of wagenparken die voor een groter aandeel op alternatieve brandstoffen kunnen rijden. Het Rijk biedt vanuit innovatieprogramma's ondersteuning bij deze pilots;
8. het Rijk een nieuwe klimaatsubsidieregeling (voorheen BANS) vaststelt voor de periode 2008-2012 met het streven deze op 1 januari 2008 in werking te stellen. Het Rijk stelt hiervoor € 37 miljoen beschikbaar vanuit het budget voor Schoon en Zuinig (VROM begroting). In dit budget zijn ook de uitvoeringskosten begrepen die worden geschat op circa € 2 miljoen. Gemeenten kunnen de bijdragen uit de nieuwe klimaatsubsidieregeling inzetten voor de realisatie van energiebesparingsplannen, mits er sprake is van cofinanciering uit eigen middelen;
9. het Rijk en gemeenten organiseren de kennisoverdracht voor CO₂ afvang en opslag. Onder meer wordt hierbij gebruik gemaakt van het Platform Duurzame Overheden.

Paragraaf 4. Duurzame energieproductie

Algemeen

Artikel 6

Het Rijk en de gemeenten bevorderen dat de opwekking en het gebruik van hernieuwbare energie aanzienlijk wordt vergroot. Gemeenten spelen een belangrijke faciliterende rol bij het stimuleren van hernieuwbare energie bij woningen, eigen gemeentelijke gebouwen en energie- en afvalbedrijven. Via bestemmingsplannen wijzen gemeenten locaties aan voor het opwekken van duurzame energie, zoals biogas, zonne- en windenergie. Verder komt er een Subsidiereregeling Duurzame Energieproductie (SDE) bedoeld voor projecten op het gebied van hernieuwbare elektriciteit, hernieuwbaar gas en warmte/ kracht-koppeling (WKK). Voor de maatregelen geldt de randvoorwaarde dat er geen verschuiving van problemen ontstaat, bijvoorbeeld naar een ander milieucompartment of naar ontwikkelingslanden.

Specifiek

Artikel 7

Partijen bevorderen dat:

1. het Rijk en de gemeenten naar het vergroten van het aandeel duurzame energie tot 20% in 2020 streven;
2. het Rijk en de gemeenten naar een verdubbeling van het opgesteld vermogen van windenergie op land in 2011 streven. Het Rijk en de gemeenten zullen tezamen een nationaal uitvoeringsprogramma windenergie opstellen waarin de ambities, maatregelen om de belemmeringen in regelgeving op te heffen en mogelijkheden voor inpassing van nieuwe windturbines zijn uitgewerkt. Daarbij dient rekening gehouden te worden met een verantwoorde inpassing van windturbines in het landelijk gebied;
3. het Rijk de Subsidieregeling Duurzame Energieproductie (SDE) in het voorjaar van 2008 openstelt;
4. de gemeenten in bestemmingsplannen ruimte voor duurzame energie geven, onder andere door het aanwijzen van locaties voor de opwekking hiervan;
5. als aandeelhouder van energie- en afvalbedrijven blijvend hun invloed aanwenden om de mogelijkheden voor het gebruik van duurzame energie en restwarmte te benutten;
6. de gemeenten de ontwikkeling van "groen gas" ondersteunen en medewerking geven aan proefprojecten. Vooral regelgeving en lokale acceptatie zijn aandachtspunten.

Paragraaf 5. Schone en zuinige mobiliteit

Algemeen

Artikel 8

Partijen bevorderen dat:

1. maatregelen bij de mobiliteitssector leiden tot een daling van de emissies van broeikasgassen en verbetering van de luchtkwaliteit. De mobiliteitsector is verantwoordelijk voor circa 20% van de uitstoot van broeikasgassen. Bij ongewijzigd beleid stijgt de uitstoot van broeikasgassen door deze sector sterk en neemt het relatieve aandeel van deze sector in het totaal toe. Maatregelen bij verkeer en vervoer leiden, naast een vermindering van de CO₂-uitstoot, tot een betere luchtkwaliteit en minder geluidsoverlast. Voorbeelden van deze maatregelen zijn het instellen van een milieuzone voor vrachtwagens of het laten rijden van aardgasbussen;
2. het van belang is dat burgers en bedrijven worden gestimuleerd om zuiniger auto's aan te schaffen. Het Rijk en de gemeenten geven hierbij het goede voorbeeld door het eigen wagenpark te verduurzamen en schoner openbaar vervoer in te kopen. Voorlopende gemeenten experimenteren met een extreem zuinig wagenpark of grotere inzet van alternatieve brandstoffen. Daarnaast zullen gemeenten via vervoersmanagement zorgdragen voor een efficiënte organisatie van het personenvervoer van bedrijven. Hiermee kan de transitie naar duurzame mobiliteit versneld plaatsvinden;
3. Nederland in 2020 één van de schoonste vervoerssystemen heeft. Deze ambitie wordt via innovatieprogramma's zoals "De auto van de toekomst" en energietransitie vorm gegeven.

Specifiek

Artikel 9

Partijen bevorderen dat:

1. het Rijk de aanschaf en het gebruik van schone en zuinige auto's fiscaal stimuleert;
2. het Rijk er op zal toezien dat de sector haar verantwoordelijkheid neemt om tot een adequate sloopregeling te komen voor oude vervuilende auto's. Hierover zal het Rijk nader overleg hebben met de branche;
3. het Rijk en de gemeenten de verkrijgbaarheid van biobrandstoffen via bijvoorbeeld tankvoorzieningen en van alternatieve brandstoffen langs snelwegen en in de gemeentelijke omgeving vergroten;
4. de gemeenten, waar mogelijk, inzetten op een zuiniger en schoner wagenpark en/of voertuigen die voor een groter aandeel op alternatieve brandstoffen kunnen rijden;
5. de gemeenten de huidige experimenten voor milieuzonering voortzetten. De VNG zal de resultaten van deze experimenten actief onder de gemeenten verspreiden;

6. het Rijk en de VNG gezamenlijk de mogelijkheden zullen onderzoeken om de huidige milieuzo-
nering uit te breiden naar (bestel) auto's en leveren daarmee een bijdrage aan een schonere
lucht en een verlaging van de emissies van fijn stof;
7. de gemeenten CO₂-emissiereductie integraal opnemen in lokale en regionale verkeers- en ver-
voersplannen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan alternatieven voor de auto. Dit geldt in het
bijzonder voor de fiets;
8. de gemeenten hun invloed bij de provincies gebruiken om innovaties in het openbaar vervoer
via concessieverlening aan vervoersbedrijven te stimuleren;
9. de VNG in samenwerking met de gemeenten minimaal tien additionele pilots ontwikkelt waarin
extreem schone, stille en zuinige wagenparken of wagenparken die voor een groter aandeel op
alternatieve brandstoffen kunnen rijden worden aangeschaft. Het Rijk biedt vanuit innovatiepro-
gramma's
"De auto van de toekomst" en energietransitie inhoudelijke ondersteuning bij deze pilots;
10. de VNG in overleg met het bedrijfsleven vervoersmanagement stimuleert.

Paragraaf 6. Energietransitie van de gebouwde omgeving

Algemeen

Artikel 10

Partijen bevorderen dat:

1. het Rijk en de gemeenten in de gebouwde omgeving een forse energiebesparing realiseren.
Het streven is dat in 2020 de nieuwbouw energieneutraal is en dat het energieverbruik van wo-
ningen en gebouwen in 2020 met meer dan 50% is verlaagd. Het Rijk en de gemeenten zullen
zelf het goede voorbeeld geven. Om meters te maken én om innovatie te stimuleren wordt de
energieprestatiecoëfficiënt voor nieuwe woningen in 2011 aangescherpt naar 0,6 en in 2015 naar
0,4. Voor de utiliteitsbouw geldt een vergelijkbare aanscherping. Op basis van vrijwilligheid mo-
gen gemeenten en bedrijven gezamenlijk besluiten bij een nieuwbouwproject verder te gaan;
2. Rijk en gemeenten innovatie voor energiebesparing in de gebouwde omgeving een forse im-
puls geven. Hiervoor zal een innovatieprogramma energiebesparing bij nieuwbouw en renovatie
worden opgezet. Hiermee krijgen gemeenten én bedrijven uit de bouwsector kansen om bij
nieuwbouw meer besparingen of duurzaamheid te bereiken, ook in het kader van bijvoorbeeld
een wijkaanpak of het gebruik van restwarmte;
3. bij dit pakket van maatregelen als randvoorwaarden gelden dat er voldoende technieken voor
de markt beschikbaar moeten zijn en dat de toepassing daarvan kostenefficiënt is. Voor bestaan-
de gebouwen wordt op 1 januari 2008 een energielabel voor gebouwen (utiliteits- en woning-
bouw) verplicht op mutatiemomenten. Bij al deze maatregelen is randvoorwaarde, dat de kwali-
teit van het binnenmilieu voldoende gewaarborgd is;
4. de gemeenten kunnen, omdat zij dicht bij marktpartijen staan, op lokaal niveau partijen bij
elkaar brengen om effectieve acties te organiseren (bijvoorbeeld in het kader van wijkaanpak)
met woningcorporaties, projectontwikkelaars en burgers. Daarnaast kunnen zij op lokaal niveau
afspraken maken met woningcorporaties over energiebesparing bij nieuwbouw en renovatie. Om
meters voor te bereiden zullen gemeenten experimenten stimuleren met het toepassen van inno-
vatieve technieken bij nieuwbouw en renovatie. Hierbij wordt aangesloten bij het Innovatiepro-
gramma energiebesparing bij nieuwbouw en renovatie dat het kabinet in 2008 start en bij de ini-
tiatieven van het platform energiebesparing gebouwde omgeving (PEGO). Deze projecten geven
een stimulans aan de markt en maken de weg vrij voor generieke regelgeving op rijksniveau.

Specifiek

Artikel 11

Partijen bevorderen dat:

1. gemeenten innovatieve initiatieven in de gebouwde omgeving actief oppakken (PEGO). De
VNG zal de deelname van gemeenten aan deze projecten actief stimuleren bij haar leden door
tenminste 10 woonwijken aan te dragen waar geëxperimenteerd kan worden met innovatieve
energiebesparende maatregelen en/of duurzame energiebronnen. Op basis van de eerste resulta-
ten van deze tien experimenten zal het Rijk samen met de VNG en de bouwsector onderzoeken
op welke wijze de ervaringen van deze experimenten op grote schaal geïmplementeerd kunnen
worden. Standaardisering en organisatie van de bouwketen worden hierdoor mogelijk. De resul-
taten van deze onderzoeken zullen binnen een jaar gereed zijn;

2. er een innovatieprogramma energiebesparing bij nieuwbouw en renovatie wordt opgezet voor de uitvoering van veldexperimenten waarin op gebouw- en gebiedsniveau, in goed overleg tussen betrokken partijen, een hogere energieprestatie zal worden gerealiseerd dan de huidige energieprestatie-eis in de nieuwbouw. Er zal ook nadrukkelijk aandacht worden besteed aan maatregelen en instrumenten op gebiedsniveau en de effecten op het binnenmilieu en de gezondheid. In overleg tussen Rijk, VNG, Klimaatverbond en de bouwsector zal worden uitgewerkt, hoe de veldexperimenten voor dit innovatieprogramma zullen worden ingevuld ten aanzien van aantal, omvang en energieprestatie. Tevens zullen Rijk, VNG en de bouwsector in 2008 een onderzoeksopdracht formuleren over de effecten van de aanscherping van de energieprestatie-eis en de mogelijke gezondheidsrisico's. Dit zal gebeuren in samenhang met reeds uitgevoerde en reeds geplande onderzoeken;
3. het Rijk budget beschikbaar stelt voor het in lid 2 genoemde innovatieprogramma voor energiebesparing in de gebouwde omgeving. Dit budget komt uit het totale budget, genoemd in artikel 1, derde lid;
4. het Rijk onderzoekt op welke wijze het nuttig gebruik van restwarmte en duurzame warmte gestimuleerd kan worden. De resultaten van dit onderzoek zullen worden meegenomen in het innovatieprogramma genoemd in lid 2 van dit artikel;
5. de gemeenten actief meewerken aan de uitvoering van het programma Meer met Minder door in samenspraak met de partijen van Meer met Minder:
 - ondersteuning te geven aan de lokale uitvoering van het plan Meer met Minder bijvoorbeeld door een coördinerende rol van gemeenten bij een wijkgerichte aanpak;
 - afspraken te maken met projectontwikkelaars en woningcorporaties over te realiseren ambities voor energiebesparing en toepassing van duurzame energie;
 - het organiseren van doelgroepgerichte communicatie en voorlichtingscampagnes en andere lokale stimulansen te organiseren ten einde particuliere eigenaren en bedrijven energiebesparende maatregelen aan hun panden te laten treffen;
6. het Rijk voor de uitvoering van de plannen binnen de gebouwde omgeving voor de periode 2007- 2011 een bedrag van € 121 miljoen⁷ beschikbaar stelt;
7. de gemeenten in prestatiecontracten met woningcorporaties energieprestatie-eisen opnemen voor de bestaande woningvoorraad. Dit onder voorbehoud van nadere afspraken die het Rijk maakt met Aedes over condities, instrumenten en maatregelen die voor corporaties nodig zijn om de energieprestatie van de woningen van de corporaties te verbeteren. De VNG, Aedes en PEGO zullen voor zover nodig nadere invulling geven aan de reeds eerder gedane suggesties door PEGO;
8. investeringsinspanningen van woningcorporaties in energie-efficiency van de bestaande voorraad woningen kunnen een positieve bijdrage kunnen leveren aan een beheerste woonlastenontwikkeling;
9. de gemeenten in prestatiecontracten met woningcorporaties energieprestatie-eisen opnemen voor nieuwbouw;
10. het Rijk het woningwaarderingstelsel zodanig aanpast dat investeringen van verhuurders in energiebesparende maatregelen in de huurprijs meetellen op basis van het energielabel.

Paragraaf 7. Duurzame bedrijven

Algemeen

Artikel 12

Partijen bevorderen dat:

1. het rijk en de gemeenten de markt voor duurzame producten en productie versterken. Via duurzaam inkopen geven het Rijk en de gemeenten het goede voorbeeld. Verder geven het Rijk en de gemeenten door het stimuleren van het toepassen van innovatie en duurzame mobiliteit ruimte voor de ontwikkeling van duurzame bedrijven.
2. bedrijven bewust omgaan met energie. In de meerjarenafspraken (MJA) convenant energie efficiency zijn met het bedrijfsleven afspraken gemaakt over het nemen van energiebesparingsmaatregelen. De gemeenten handhaven als bevoegd gezag op basis van de Wet Milieubeheer vooral bij de niet deelnemers aan het MJA-convenant de naleving van energievoorschriften. Uitgangspunt is dat alle energiebesparende maatregelen die zich binnen 5 jaar terugverdienen, genomen dienen te worden. Gemeenten kunnen met betrekking tot de MJA-bedrijven gebruik maken van de expertise van SenterNovem;

3. de gemeenten samen met de VROM-Inspectie een nieuw systeem van periodieke controles ontwikkelen, waarin ook nieuwe milieuthema's - zoals energiebesparing - prioriteit krijgen. Sinds het begin van de jaren 90 kent de milieuhandhaving periodieke controles die vooral hun oorsprong hebben in de voormalige Hinderwet. Belangrijkste aandachtspunten bij de controles zijn doorgaans gevaar, schade en hinder. Inmiddels hebben zich nieuwe milieuthema's aangediend;

4. het rijk en de gemeenten inzien dat CO2 afvang in combinatie met opslag (doorgaans aangeduid met CCS) een wezenlijke tussenstap is in de transitie naar een duurzame energiehuishouding. Maatschappelijke steun is essentieel voor de implementatie van CO2 afvang en opslag. Bij de bevolking is er nog weinig bekendheid over deze oplossing. Het Rijk en gemeenten geven meer bekendheid aan de ontwikkeling en toepassing van CO2 afvang in combinatie met opslag. Het Rijk neemt hierbij het voortouw vanuit het rijksbrede Project CCS.

Specifiek

Artikel 13

Partijen bevorderen dat:

1. de gemeenten als bevoegd gezag op basis van de van toepassing zijnde, bij of krachtens wet gestelde voorschriften met betrekking tot energiebesparing handhaven, alsmede bij convenant gemaakte afspraken omtrent energiebesparende maatregelen;
2. de gemeenten in hun handhavingprogramma beoogde controlefrequentie de deelname van bedrijven aan het MJA-convenant energie efficiency laten meewegen;
3. de gemeenten, waarbinnen MJA-bedrijven zijn gevestigd, het MJA-convenant ondertekenen;
4. de gemeenten energiebesparing bij periodieke controles prioriteit geven. De VNG en de VROM-Inspectie werken dit samen verder uit;
5. het Rijk en de gemeenten ondersteunen de voorbereiding en uitvoering van CCS-demonstratieprojecten. Het Rijk en gemeenten organiseren de kennisoverdracht voor CO2 afvang en opslag. Hiertoe ontwikkelen het Rijk en de gemeenten samen met andere betrokken partijen een communicatiestrategie. Onder meer wordt hierbij gebruik gemaakt van het Platform Duurzame Overheden.

Paragraaf 8. Duurzame agrarische bedrijven

Algemeen

Artikel 14

Het Rijk en de gemeenten bevorderen (of stimuleren) duurzame land- en tuinbouwbedrijven Dit soort bedrijven gaat bewust om met energie en brandstoffen. Bij de agrarische bedrijven kan transport worden beperkt door activiteiten te clusteren en vervoersstromen te bundelen en daar een slimme regie voor te voeren. Dit heeft zowel economische als ecologische voordelen. Het kan de fijnstofproblematiek verminderen, de verkeersoverlast in de bebouwde kom en op plattelandswegen beperken en in een aantal gevallen kan dit ook gunstig uitwerken op de werkgelegenheid. Daarnaast kunnen deze bedrijven, bij clustering, elkaars reststoffen gebruiken en via de verwerking van meststoffen duurzame energie opwekken. Ontwikkelingen, zoals verwerking van mest (co-vergisting), de plaatsing van windturbines en kleinschalige teelt van energiegewassen zijn nodig om de doelstelling van 20 % duurzame energie in 2020 mede mogelijk te maken. Voor deze ontwikkeling zijn wijzigingen van bestemmingsplannen, bouw- en milieuvergunningen nodig. Gemeenten zijn hiervoor veelal het bevoegd gezag.

Specifiek

Artikel 15

Partijen bevorderen dat:

1. het Rijk investeringen in semi-gesloten kassen en andere innovatieve energiesystemen in de glastuinbouw stimuleert;
2. het Rijk in 2008, in relatie tot agrarische bedrijven, het voornemen heeft een subsidieregeling voor investering in energienetwerken open te stellen. Van deze energienetwerken maken glastuinbouwbedrijven onderdeel uit;
3. het Rijk de productie van duurzame energie door co-vergisting onder de nieuwe SDE-regeling gaat stimuleren;
4. de gemeenten voor een voortvarende vergunningverlening voor duurzame en innovatieve energiesystemen zorgen. Mestvergisting in het landelijk gebied wordt daarbij zo goed mogelijk landschappelijk ingepast;

5. het Rijk en de VNG, vooruitlopend op de omgevingsvergunning, de vergunningenprocedures in de agrarische sector stroomlijnen teneinde die vergunningen sneller te kunnen afgeven. De VNG verspreidt de kennis over deze stroomlijning onder de gemeenten;
6. de gemeenten in bestemmingsplannen ruimte geven aan biomassa- en mestvergisting. Mestvergisting wordt daarbij zo goed mogelijk landschappelijk ingepast;
7. de gemeenten initiatiefnemers en projectontwikkelaars ertoe aanzetten met innovatieve samenwerkingsverbanden en concepten te werken. Een voorbeeld hiervan zijn energieclusters van glastuinbouwbedrijven, al dan niet met andere industriële bedrijven, die warmte leveren voor woningen. De VNG neemt het voortouw bij het uitvoeren van een pilot;
8. de gemeenten beleid vaststellen en uitvoeren gericht op het stimuleren van het clusteren van de energievraag en het energieaanbod in netwerken;
9. de gemeenten bedrijven ondersteunen die transportbewegingen willen verminderen, door als bevoegd gezag de vereiste vergunningen te stroomlijnen en door actief mee te denken in oplossingen.

Paragraaf 9. Klimaatbestendige leefomgeving

Algemeen

Artikel 16

Het Rijk en de gemeenten onderschrijven de noodzaak om te komen tot een klimaatbestendig Nederland. Vooral de extremen zullen toenemen. Hierbij kan gedacht worden aan hitte, droogte en wateroverlast. Nederland krijgt te maken met zowel zeer natte als zeer droge perioden, hogere temperaturen, windstormen, toename van schadelijke insecten en verspreiding van reeds bekende maar wellicht ook onbekende ziektes. De klimaatverandering en de verdergaande verslechteringen kunnen leiden tot overstromingen, hittestress, verwoestingen en gezondheidsrisico's. Nederland moet zich voorbereiden en aanpassen om de effecten van klimaatverandering tegen te gaan. Via goede ruimtelijke inrichting, waterbeheer en gezondheidszorg moet worden ingespeeld op de klimaatverandering. Juist op deze terreinen hebben gemeenten belangrijke taken en ze zijn daarom een cruciale partner voor het Rijk.

Specifiek

Artikel 17

Partijen bevorderen dat:

1. het Rijk en de gemeenten de komende vier jaar gezamenlijk de maatregelen voor adaptatie in kaart brengen en uitwerken die aansluiten bij de ruimtelijke en stedenbouwkundige ontwikkelingen, waterbeheer en gezondheidszorg binnen gemeenten;
2. het Rijk en de gemeenten, in ARK-verband, in beeld brengen op welke punten de inventarisatie van gemeentelijke adaptatie opties die de VNG medio 2007 heeft laten uitvoeren, aangevuld moeten worden. In het kader van het additioneel onderzoek kunnen gemeenten en waterschappen in pilots realistische en praktisch uitvoerbare scenario's uitwerken, waarmee de andere gemeenten invulling kunnen geven aan de (lange termijn) overheidsdoelstellingen. Deze pilots kunnen ook inzichtelijk maken:
 - welke maatregelen gemeenten kunnen nemen;
 - op welke wijze deze maatregelen geïmplementeerd kunnen worden;
 - wat de kosten van de verschillende maatregelen zijn;
 - welke financieringsconstructies voor de maatregelen mogelijk zijn.als additioneel onderzoek nodig is, dan worden financiering en begeleiding gezamenlijk opgezet. Hiervoor stelt het Rijk maximaal € 1 miljoen beschikbaar;
3. bij de uitvoering van de pilots zoveel mogelijk aangesloten wordt bij het onderzoeksprogramma "Kennis voor Klimaat" en de regionale adaptatiestrategieën die daarin voor acht concrete gebieden worden ontwikkeld. In het programma wordt expliciet aandacht besteed aan het beschikbaar (en waar mogelijk generaliseerbaar) maken van de ontwikkelde kennis voor andere gemeenten. Het Rijk heeft voor "Kennis voor Klimaat" € 50 miljoen subsidie beschikbaar gesteld.

Bijlage 2: Voorbeeld Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen

Voorbeeld Deelnameverklaring Duurzaam Inkopen

Naam organisatie:

verklaart,

duurzaam in te kopen en:

1. daarvoor de door het Kenniscentrum ontwikkelde criteria en instrumenten toe te passen bij haar aanbestedingen en inkopen,
2. good practices en ervaringen terug te koppelen aan het Kenniscentrum en mee te werken aan de landelijke monitoring Duurzame Bedrijfsvoering Overheden (1x per 2 jaar),
3. daarover transparant te zijn door de concrete resultaten op het gebied van duurzaam inkopen te rapporteren in het jaarverslag of milieujaarverslag,
4. akkoord te gaan met vermelding op de website www.senternovem.nl/duurzaaminkopen.

Datum:

Ondertekening:

Bijlage 3: Aanzet praktische richtlijn

Op 14 mei 2008 heeft een informatiebijeenkomst plaatsgevonden over duurzaam bouwen en de GPR-Gebouw methodiek. De bijeenkomst was bedoeld voor direct betrokkenen bij bouwprojecten in Krimpen aan den IJssel. Tijdens de bijeenkomst is een aanzet gegeven voor een praktische richtlijn, zoals hieronder beschreven. Wanneer aan deze maatregelen wordt voldaan, wordt in de regel in GPR-Gebouw voor elke module een score van 7 behaald.

Module Energie

Bouwkundige maatregelen

- Rc gevel 3,5 m².K/W;
- Rc vloer en dak 4 m².K/W;
- HR++ glas U=1,2 W/m².K;
- Geïsoleerde buitendeuren U=2W/m².K;
- Aandacht om koudebruggen te vermijden;
- Goede kierdichting qv;10/m² 0,63 dm³/s.m²;
- Zonwering waar nodig (oost zuid en westgevel vooral bij grotere glasoppervlakten, bij zuidgevel volstaat ook het toepassen van overstekken, de zuidgevel is in feite minder problematisch dan bijvoorbeeld een west of zuidwestgevel);

Installatie maatregelen

- HR107 ketel;
- Een lage temperatuur afgiftesysteem, vloerverwarming of LTV radiatoren;
- HR WTW, of vraaggestuurde ventilatie of geheel natuurlijke ventilatie met voorverwarming door serre;

Communicatie maatregelen

- Bewonershandleiding.

Module Materialen

- Toepassen FSC-gecertificeerd hout;
- Geen CCA-verduurzaamd hout, gebruik bij voorkeur gemodificeerd hout zoals verhit vuren, o.a. Plato, of geacetyleerd hout zoals Accoya;
- Geen uitspoelende metalen, dus geen lood, koper en zink, ook niet voor de waterleiding;
- Materiaalbeperking, dus geen massieve betonvloer maar kanaalplaatvloer.

Module Afval

- Goede opslag materialen en zorgvuldige verwerking;
- Bouwafval scheiding; gevaarlijk afval, metalen, steenachtig, hout, papier/karton, minerale wol en overig;
- Zorgvuldige uitvoering afvalscheiding, duidelijke omschrijving bij containers, goed bereikbaar, afscherming ter voorkoming zwerfvuil en verkeerd gebruik door omwonenden;
- Voorziening voor GFT afval in keuken;
- Ruimte voor opslag droog afval in woning of compostbak in de tuin.

Module Water

- 6 liter toiletten met spoelonderbreker;

- Thermostatisch geregelde en waterbesparende douche;
- Volumestroombegrenzers op kranen;
- Separate 12mm waterleiding naar keukentappunt;
- Afkoppelen hemelwater (infiltratie of oppervlaktewater).

Module Gezondheid

- Geluidwering tussen woningen $l_{lu;k} = +5\text{dB}$ en $l_{co} = +10\text{dB}$;
- Geluid van installaties binnen minder dan 30dB(A);
- Ventilatie volgens voorschriften (GIW) uitvoeren en inregelen en een goede gebruikshandleiding aanleveren;
- Lage temperatuur vloer/wandverwarming (ook al energetisch gewenst);
- Gesloten verbrandingstoestel, goed ingeregeld en voorzien van gebruikershandleiding;
- Geen voorziening voor openhaard of allesbrander;
- Voorkom vocht door koudebruggen.

Module Integrale woonkwaliteit

Toegankelijkheid

- Woning toegankelijk voor rolstoelen;
- Geen drempels, drempels natte cel minder dan 2cm hoog;
- Toilet minimaal 1,2x0,9 meter, deur in lange wand;
- Trap geschikt voor plaatsing traplift;
- Badkamer voldoende groot en juiste maatvoering (2,15x2,15m of 2,7x1,7m);

Flexibiliteit en toekomstwaarde

- Keuzemogelijkheid woningindeling en afwerking;
- Ontwerp beschikbaar voor aanbouw en/of verbouw;
- Scheiding drager en inbouw;
- Extra loze leidingen voor onder andere aanbrengen domotica;
- Installatiecomponenten eenvoudig aanpasbaar, voldoende ruimte voor aanvullingen;

Sociale veiligheid

- Geen blinde eindgevels en kopgevels;
- Woon / werkruimte op straatniveau;
- Voldoende inbraakwerend.